

VITA SANCTI MAURILII,

EPISCOPI ANDEGAVENSIS.

1. Maurilius Mediolanensis oppidi indigena extitit, parentibus splendidissimis, et ab ipsis pene cunabulis a beato Martino, qui illis temporibus Mediolani sibi ^a monasterium collocaverat, sacris litteris institutus est. Sed beato Martino Arianorum perfidia de civitate illa expulso ^d, sanctus Maurilius ibidem demoratus est, quousque a beato Ambrosio, ipsius civitatis episcopo, officium lectoris accepit. Interea patre ejus, qui ^e totam Hesperiam pene regebat, defuncto, secundum præceptum evangelicum (*Matth. xix*), relicta matre, omniumque rerum suarum cupiditate habendi, sub ^f Juliano tunc Cæsare, Martinum, qui tunc Turonicam regebat metropolim, expetiit, et tandiu cum eodem moratus est, divinis occupatus officis, usque dum cæteros ecclesiasticos gradus gratiamque sacerdotii invitus, Martino cogente, susceperet. Adepto itaque sacerdotii honore, arctiorem quam inter monachos ducere diligens vitam, ut ^g solus solum liberius Dominum sequi valeret, Martini admodum doctrinis eruditus, et æque benedictionibus roboratus sese invicem osculantes et multum flentes, ab eodem ipso nolente discessit, et Andegavorum aggressus est urbem. Audiens autem haud longe ab ipsa super Ligerim fluvium in villa quadam ^h sanum fore antiquissimum, diversis idolorum culturis dedicatum,

A ibidem advenit. Videns autem quod humana virtute non posset evelli, ad Dominum mente conversus, orabat ut ipse sanum, ubi diversis erroribus mentes fraudabantur humanæ, quod ipse non poterat, destrueret. Mox ergo divinitus ignis, e cælo demissus, quidquid simulacrorum et immunditiæ ibidem reperit, sub momenti hora consumpsit. Eliminata igitur omni spurcitiâ, honorabilem Christi fundavit Ecclesiam, ipsamque postmodum fore vicum instituit ⁱ. Ibi bisseis degens annis, multis se jeuniis et orationibus sedule Domino mancipabat : ubi etiam virtutibus multis claruit.

2. Nam in prædio quod ^j Pontiacense vocatur erat vir quidam, Saturnus nomine, quem ex utero matris suæ ambas manus aridas habentem, in hanc vitam ^B natura produxerat. Qui dum elemosynis ad plenam pervenisset ætatem, quadam nocte per visum admonitus, audivit vocem dicentem sibi : Vade ad virum Maurilium, et deprecare ipsum ut signum sanctæ crucis super manus tuas faciat : et statim sanaberis. Expergefactus, cucurrit ad virum Dei, provolutusque pedibus ejus, totus infusus lacrymis, suppliciter deprecabatur ut sibi manum imponeret, exponens illi visionem. Tunc beatus Maurilius tota die et tota nocte jejunans, et in precibus solo prostratus perseverans,

^a Al., *Maurilionis*. Scripsit sic effert titulum hujusce Vitæ : *Vita S. Maurilii episcopi Andegavensis : ejus auctorem duo mss. Codices non habebant, sed cum constat ex Trithemio, Fortunatum ejus beati viri vitam scripsisse, et stylus consentiat, Fortunatum esse auctorem non facite quisquam negaverit.*

^b Andegavum civitas Galliarum est, Andensis provincie metropolis, finitima Turonicis et ducatu Bituricensi. Vicina Oceano est, atque a Ligeri, notissimo flumine Gallie, alluitur.

^c De hoc monasterio S. Martini, quod Mediolani extruxit, mentionem facit Sev. Sulpicius in libro de Vita ejusdem, c. 4.

^d S. Hilarius, Arianorum opera, in exilium pulsus est post synodum Beterren. an. 356; quo acto in exilium S. Martinus venit Mediolanum, nec tamen diu mansit ea in urbe, ab Auxentio, Ariano episcopo exagitatus, ac deturbatus de suo domicilio. Hilarius deinde secutus est, reducem ex suo exilio, cum ipse quatuor solum annos in Phrygia exsul mansisset, ut testatur Sev. Sulp. Hist. l. ii. Si ergo S. Maurilius puer, ac pene infans, a B. Martino Tur. litteras edoctus est, ut hoc loco narratur, non is ad an. 327 natus est, ut volunt Bollandistæ, sed ad an. 345, vel supra. Quod vero is lector jam ordinatus a B. Ambrosio, *Martinum sub Juliano expetiisse* dicitur, et ab eo sacris ordinibus initiatus fuisse, hæc inter se nullo modo conciliari possunt, nisi *Juliani* nomen pro *Valentiniano* irrepsisse dicamus. Julianus quippe Augustus ante obiit quam Ambrosius Mediolanensis episcopus creare:ur. Ejus quippe mors refertur ad an. 363, cum Ambrosius non ante an. 374 sedem Mediolanensis ecclesie sit adeptus. Magnobodus quidem in Vita S. Maurilii, sub Juliano in Gallias profectum

scribit, jam lectorem ordinatum; sed reticet quod a B. Ambrosio illum in gradum fuerit ascitus.

^e Auctor Apologie adversus Launoyum, pro S. Renato editæ, nomine Hesperie non totam Italiam, sed Galliam Cisalpinam putat indicari: refertur Bolland.

^f Est merdum librarii. Legendum fortassis *Valentiniano*.

^g Magnobodus narrat S. Maurilium, amore solitudinis, a Martino Turonensi accessisse.

^h Idem hoc sanum in territorio Andegavensi refert fuisse, in loco qui nominatur *Calonna*, super litus Ligeris. Porro vicus ille (uti notant Bollandistæ) est in Andensi comitatu, quatuor circiter milliabus ab Andegavo distans.

ⁱ Launoyus ponit S. Maurilium annos 40 eo in vico habitasse, antequam episcopus crearetur: sed ei non assentimur, ut alibi ostendere conabimur. Si illud concedatur quod opinatur Launoyus, tota fere corrui de B. Maurilio historia series ac veritas. Magnobodus nullam facit mentionem de tempore quo S. Maurilius eo se in loco tenuit: solummodo tandiu assereas ibi mansisse, quoad onus episcopatus accepit.

^j In Vita a Magnobodo scripta legitur *Pociacense*, Bollandistæ suspicantur *Podium Andegavense* hic indicari: « Gallie in Andegavensi provincia oppidulum, tribus a Salmurio in meridiem milliabus, et octo Andegavo distans. » Gregorius Turonensis in lib. de Vita Patrum, cap. 18, Pontiacum memorat in finibus Bituricis, ubi monasterium a S. Urso abbate constructum fuisse narrat. Difficile sane est certe designare quo in loco esset hoc situm quod hic Pontiacense appellatur.

pro agroto fideliter precebat. Mane autem sequenti A crucis signum super manus infirmi deposuit, et ex templo sanas reddidit.

3. Non multo post tempore, mulier quædam Nannontensis incolæ, male a dæmonio vexabatur, quam toto corpore debilem, sed et cæcam, lumine privato, reddidit. Quæ geminis vincita catenis a fidelibus ad virum Dei deducta est. Altera vero die, ubi in eam sanctus sua lamina direxit, mox illam dæmonium deseruit. Tunc crucis signo lumen reddidit, et quæ catenis vincita ad beati viri deducta fuerat ecclesiam, libera et incolumis repeditavit ad propria.

4. Sub ipso fere tempore, dum quidam pastores in eadem regione dominorum suorum pecora pascerent et vigilarent, eorum unus dum noctu pecora custodiret, mordetur a vipera. Cujus virus se repente per omnes pueri venas infudit, et totum hominem in tumorem convertit. De quo cum nihil aliud præstoleretur nisi interitus, quia jam semivivus jacebat extensus, tunc cæteri pastores fide commoati præsentiam deferunt confessoris. Tunc sanctus, oculos ad cælum erigens, universa pueri membra signavit, et in ipso vulnere, per quod vipera virus infuserat, de propria saliva a signum crucis impressit. Statimque ex omnibus corporis partibus revocatum virus cucurrit ad ipsum per quem se immiserat locum, et integræ sanitati redditus est puer.

5. Quædam Andegavensis territorii matrona, vinculo conjugali nexa, ex tempore auz copulationis sterilis permanebat. Quæ dum pro adipiscenda prole Dominum deprecaretur assidue, et nequaquam votum suum obtinere valeret, ac procederet matura in auz desperationis adepturæ [Pro adipiscendæ] jam proli, ad beatum virum se tota convertit, ut quod ipsa non merebatur, ille apud Dominum suis meritis obtineret. Et, si suis precibus filium seni femine impetrare potuisset, ipsam se Domino oblaturam, ei perpetuo serviturum, tota fide ac voto pollicebatur. Intuens autem vir beatus mulieris fidem ac lacrymas, Dominum pro ea deprecaturus accessit. Exaudivitque Dominus virum sanctum, et deprecanti femine conceptum dedit et partum. b Quam illa, sicut promiserat, Domino consecravit habendum.

6. Non longe a vico Calonnæ, quem vir beatus incolabat, erat quidam collis Præsciæ nomine, diversis idolorum titulis decoratus. Maurilius vero dolens itam longius manere superstitionem, ubi diversarum credebat inesse perditionem [Forte add. animarum], quædam die, adhibitis secum paucis fidelibus viris, perrexit ad locum. Cumque pervenisset ad idolum ut illud everteret, dæmonia, quæ ibi latebant, clamare cœperunt, dicentia : Quid nos et hic, Maurili, persequeris? In his regionibus nullus est locus quo te

evadere valeamus. Illico autem in adversum signo sanctæ crucis opposito, dæmonia repente elevato magno rugitu, non sine immenso fetore fugerunt. Ille autem omnium idolorum simulacra coadunari præcepit, et ignibus ea concremans, in favillam redegit. Deinde mundans diligentius locum, ibidem honorabile monasterium statuit, quod ad gloriam Christi, et laudem nunc usque permanet confessoris.

7. Monachus quidam, Clemens nomine, per tres jugiter annos quaternis febribus urebatur. Atterebat enim nimium æstus cum frigore, et erat ei horror cibi, quoniam defecerat virtus stomachi. Cumque tali dolore deliceret, jamque de vita desperaret, amicorum monitu ad beatum virum se transferri præcepit. Qui ut ejus præsentiam videre promeruit, eulogias salutis dari ab eodem fideliter postulavit. Quæ dum sanctus sanctificatas ex more porrigeret, languor ut fumus evanuit; moxque omni virtute roboratus sanus ad propria remeavit.

8. Proximis sane exinde diebus, dum negotiatores inter diversas mercium copias, d scucos utriusque sexus juvenes venales haberent, et cum eisdem ad Hispaniam tenderent, per Calonnæ prædium iter agebant. Prætereuntibus autem secus ædem beati viri, unus eorum qui vendandi ducebantur, magno prosiliens impetu, ecclesiam ingressus est, et provolutus cum lacrymis pedibus confessoris, orabat ut suis precibus aut pretiis sese pro Dei amore redimeret, secumque retineret, qui fertim de propria captivitate patria, vendendus duicaretur in alienam. Cujus verbis et fleibus suum patrioticum recognoscens, commotus pia mente sacerdos, sine mora pro captivo ipsius domino supplicaturus egreditur. Sed cum dominus ipsius summa obstinatione id fieri posse negaret, luvit suis ut ipsum de ecclesia velociter extraherent. Cædentibus autem ministris vimque facientibus, ac domini sui præceptum exsequentibus, immensis captivus clamare cœpit vocibus : Miserere et succurre, serve Dei, quem devotus liberandus expectii. Sacerdos vero flexis solo paululum genibus, elevatisque in cælum manibus, inquit : Domine Deus omnipotens, qui in angustia constitit, et de tua misericordia vere confidentibus succurris, subveni huic captivo, pro quo te suppliciter exoro. Ad hanc vocem tanta vis febrium dominum ipsius arripuit, ut antequam pœnitere succurreret, spiritum exhalaret. Tunc tanta formidine cæteri perculluntur, metuentes ne sese vivos terra al sorberet, ut unanimes expecterent sacerdotem flebiliter, expostulantes quatenus et sibi indulgentiam, et defuncto suis meritis, acquireret vitam. Vir vero beatus nimium metuens ne ipse occasio et causa illius esset perditionis, prostratus terræ laqueis singulibus invocavit Christum,

a Magnobodus narrat S. Maurillum infudisse salivam in os pueri, atque hinc illum sanita em consecutum. Simile fere huic miraculum a S. Mart no Tur. editum legitur in ejus Vita a Fortunato scripta, lib. III.

b Narrat Magnobodus hunc postea successisse ipsi Maurilio in sede Andegavensi; atque adeo non alius hic fuit quam S. Rénatus, de quo postea erit sermo.

c De eulogiis vide quæ adnotavimus ad c. 12 l. XI Op. Fortunat.

d Vex corrupta. Surius adnotat Italos; an servos legendum?

e Magnobodus dominum servi non emortuum fuisse narrat, sed ita ægrotasse, ut morti esset proximus; atque ex precibus S. Maurilii vitam impetrasse.

ut defuncto redderet animam. Nec antea surrexit a solo donec et defuncto vitam, et captivo acquireret libertatem. Negotiatores denique, ut retroacta præsumptio indulgeretur, multis donariis ipsum honoraverunt locum; quæ prope omnia beatus vir in usus pauperum deputavit.

9. Nimirum præterea, ut necessitudo cogit humana, * navis Argo haud modica, mercibus referta per Ligerim vehebatur. Quæ contra Calonnam cum ascenderet, subito turbato cum flamine ponto, navis in vertiginem rotabatur: frangitur antenna, et nunc prora subrigitur elevata in fluctus, nunc puppis deprimitur inter undarum hiatus. Vici ergo nautæ, tantæque tempestatis timore perterriti, de præsentis jam desperantes salute, omnia navis armamenta jecerunt in littus, solum præstolantes interitum. Tum repente immensis vocibus clamare cœperunt, dicentes: Miserere, vir Christi, Maurili; succurre nostro naufragio, potes enim obtinere a Christo, qui vitam acquisisti defuncto. Ad quorum voces exurgens ab oratione Maurilius, festine cœcurrit ad littus, et elevato in adversum crucis signo, imperat procellæ ne sæviat. Cedunt mox deposito rigore spiramina: tumescentes undæ vertuntur in æquora, subsequiturque serena tranquillitas, illæsiq; nautæ ad portum optatum feliciter pervenerunt.

10. Erat familiare beato viro, ut nunc ecclesias, nunciis firmos tanquam verbi Dei fidelissimus dispensator circumiret. Et ne ultra modum fatigatus deficeret, habebat humilis sessor asellum, quo sæpius utebatur. Quem nocturnis latro temporibus furari non metuit. Sed infelix, dum furatur asellum, arripitur a dæmone, et sic devians, per totam noctem illuditur vagabundus. Mane autem reddito, ante fores beati viri, exsensis [Amens] ipse adfuit cum asello, crimen quod commiserat invitus constat. Deinde arreptus a dæmone, fugere nititur ne curetur. Sed vir beatus furiosum per exorcismi gratiam prius a dæmone liberavit, et post a crimine; recepto asino, absolvit. Et quia necessitate cœperat furari, non vitio, tres insuper illi aureos dedit, ac dimisit.

11. Matrona quædam nobilis, prædives, senatorio ex genere oriunda, Amelia nomine, gravi cœperat incommodo urgeri. Quod cum per duodecim annos pertulisset, omnesque res suas in medicorum artes expenderet, nullum incolumitatis remedium assequi merebatur; et quanto curiosius totum artis suæ ingenium in illam impendere studuissent, tanto semper deterius incommodo gravabatur. Cum autem de ejus sanitate desperantes, parentes de solis sepulturæ necessariis admonerent, ait illa amicis: Ite, currite quantocius ad beatum virum Maurilius: et si obtinere potueritis ut ab illo merear visitari, confido quod per ipsum restituar sanitati. Tunc parentes ac amici perpete cursu pro femina beatum virum adierunt, piis precibus postulantes ut ægotam suam miseratione visitaret. Ille ubi hoc audivit, reminiscens

A illud dicentis Domini: Infirmus fui, et visitastis me (Matth. xxv), statim proficiscitur cum eisdem. Veniens autem in domum, more suo prius prostravit se ad orationem. Deinde benedicti olei liquore mulieris membra peranzit: quæ statim omnino incolumis surrexit.

12. Interea dum talibus beatus vir in vico Calonnæ floreret meritis et virtutibus, urbs Andegava proprio^b pastore viduatur. Tunc plebs urbana et universa nobilitas, collectis etiam undique sacerdotibus, in unum venire consilium, conquirentes quis eorum substitui deberet in pontificale ministerium. Sed revera aut nobilitatis ventoso favore, aut pecuniis subrogati ad tanti culminis dignitatem, quidam alios præferebant; ideoque in unum non valebant venire decretum; eo quod scriptum est (Acta. v.): quod

B non est ex Deo consilium, non poterit unquam stabiliri, sed solvi. Dum ergo hæc invicem volvereat, nec de finire valerent, subito sanctissimum Turonicæ sedis archiepiscopum nuntiato adesse Martium. Illius dum pene omnes sententiam præstolarentur, ait: Viri fratres, audite et attendite consilium bonum. Quia Deo vobis electus est pontifex, ipsum suscipite sacerdotem. Sane Maurilius, Calonnensis Ecclesiæ presbyter, erit pontifex vester. Quod audientes, mirati sunt: sed quia Maurilii jam noverant virtutes et merita, postposita jam priori ignorantia, statim pari mente ac voto in unam venire sententiam; acceptoque domini archiepiscopi præcepto, celerime dirigunt ad virum Dei: quem si [Forte, ex] episcopi auctoritate, de propria raptum Ecclesia, Martini præsentiam nolentem sistunt. Qui dum cum B. Martino ecclesiam ingrederetur, statim ad decleranda tanti sacerdotis merita, niveo candore columba divinitus elapsa, super caput ipsius descendit ac sedit. Quod videntes multi, unanimes una voce conclamaverunt Maurilius episcopatu dignissimum, non ab hominibus tantum, sed ab Omnipotente electum et demonstratum. Tunc Maurilius, miraculo ac precibus victus, implens præceptum, suscepit sacerdotium. Nam, ut multi videre meruerunt, quæties beatus Martinus ad sacram consecrandi sacerdotis benedictionem super caput ejus extendisset manum, semper ei præfata aditus dabat columba. Sicque B. Maurilio pontifice constituto, et B. Martino ad propriam sedem regresso, sanctus Martinus referre solitus erat quod ad benedicendum sanctum Maurilius pontificem in columbæ specie non solum Spiritus sanctus, sed etiam adfuerit angelorum exercitus.

C

13. Ordinato itaque ad custodiam Christi ovium Maurilio pontifice, tanta in eo Domini gratia rutilabat, ut non minora per eum quam dudum per apostolos signa et miracula fierent. Nam tantum verbis dæmones effugabat, ægrotos sola oratione curabat, cæcis signo crucis visum reddebat, paralyticos ad pristinam sanitatem medicante merito revocabat. Sunt etiam ejus plurima miracula alia, quæ, licet

* Magnobodus plurali nomine *naves* exprimit.

^b Hunc fuisse Prosperum constat ex Andegavensium episcoporum catalogo.

scripta non inveniatur, tamen quia vera sunt, de-
 scere non possunt, sed multorum ore celebrantur.
 Talibus igitur vir Dei apostolica simplicitate redimitus,
 cordisque puritate perlucidus, sine intermissione
 pro sibi commisso Christi grege, in vigiliis et orationibus
 atque jejuniis totum se Domino mancipabat,
 ut antiquus hostis diabolus Ecclesiam nullam ex sibi
 creditis ovibus tentando posset lacerare aut auferre.

14. Proximo autem post acceptam episcopi dignitatem
 tempore, dum de basilica beati Petri egredere-
 retur, tibi pervigil in oratione totam noctem inson-
 nem duxerat, obvium habuit quendam cæcæm, ex
 utero matris suæ carentem lumine. Quod cum sibi
 a Domino tribui per merita beati Maurilii fideliter
 postularet, beatus antistes paulisper erubuit; sed
 cum super oculos ipsius signum sanctæ crucis im-
 primeret, erumpente mox sanguine cum dolore, lu-
 men habere promeruit. Tum homo ipse pro amore
 beati Maurilii, eidem beati Petri traditus basilicæ,
 quandiu in reliquum advexit, fideliter servivit.

15. Sequenti die beato Maurilio episcopo in eadem
 beati Petri basilica sanctam solemnitatem cele-
 brante, advenit cum moriente puero matrona, cui
 quondam sterili eumdem, ut nasceretur, ante epi-
 scopatum apud Dominum suis meritis obtinuerat;
 postulans ut filio suo, quem Domino habendum ob-
 tulerat, manuum suarum impositione Spiritum san-
 ctum daret, antequam obiret. Sed remorante in
 sancta corporis et sanguinis Christi consecratione
 paululum præsule, puer excessit. Expleto autem
 sanctæ solemnitatis mysterio, et obitu pueri, qui
 absque chrismatis dono excesserat, præcognito, to-
 tum id suæ desitudini deputavit, lacrymis multo
 tempore irremediabilibus suæ culpam lugens inobe-
 dientiæ. Cui cum nec ista sufficerent, diu multum-
 que quid ageret secum animo collectante, tandem
 reperit quod inter concives tantæ negligentia pi-
 aculum plene expiari nequiret, nisi singularis el-
 apsus patriam civesque relinqueret. Tali igitur re-
 perto consilio, occulte semetipsum exinde eripuit,
 ex sanctorum reliquiis quibus Ecclesia Andegavensis
 decorabatur secum claves deportans. Cum autem
 pervenisset ad mare, divina providentia, qui mane-
 bat in littore, diem transitus sui exaravit in lapide;
 sicque ascensa puppi, inchoati itineris cœpit matu-
 rator existere. Cumque processisset in altum, et
 quare claves^b reliquiarum secum detulerit cogita-
 ret, insidiante humani generis inimico, ut dolorem
 sancto viro super dolorem imponeret, repente cla-
 ves de manibus elapsæ submerguntur in æquore.
 Tunc cum lacrymis id fertur exclamasse Maurilius,
 quod postea probavit eventus: Nisi has iterum, in-
 quit, claves videre meruero, patriam urbemque
 nunquam repetam, quam effugio. Transmisso igitur
 mari, quo, quis esset, abscondere potuisset, mutato

habitu, uni regionis principum adhæsit, professus es-
 hortulanum fore, quatenus corpus proprio labore
 castigaret. Qui cum tali proficeret ministerio, tan-
 tam copiam ejus moribus Dominus oleribus dabat, ut
 omnibus, quibuscumque necesse fuerat, ex eisdem
 sufficienter ministraret, et tamen olera nunquam de-
 ficerent. Unde per pluribus placebat et bene ab om-
 nibus amabatur.

16. Interea plebs Andegavorum, cœlitus sibi quon-
 dam commisso viduata pastore, non minimo pavore
 percellitus, crebrisque visionibus minatur, persæpe
 etiam admonetur uti proprium pastorem circum-
 quaque perquirent, et nisi Maurilius inventus suæ
 redderetur Ecclesiæ, urbem Andegavam celerius fore
 subvertendam. Unde ejusdem regionis tota nobilitas,
 sed et vulgaris immensitas, collatione facta, in
 unum venerunt decretum, eligentes e concivibus qua-
 tuor diffusæ virtutis, et fidei viros. Quibus, qui ne-
 cessarii ad tanti itineris erant supplenda negotia,
 sumptibus ex voto collatis, præcipiunt ne unquam
 reverterentur, nisi prius proprium invenissent pa-
 tronum. Qui functi legatione, urbes oppidaque et
 vicos omnes præterlegunt, omnique fere Europa cir-
 cumita, septimo tandem anno in partes Gallia re-
 vertentes, et minime, quem quærebant, invento,
 divino ductu ad portum Oceani maris, qui in Bri-
 tannia manet minori, pervenerunt, quatenus cis
 mare, quem invenire non poterant, trans mare quæ-
 rere niterentur. Præstolantes igitur navem, cum qua
 cœptum explere valerent obsequium, dum reside-
 rent in littore, scriptum, quod supra diximus, inve-
 nerunt in silice: Hic transit Maurilius Andegavorum
 episcopus. De tam evidenti igitur alacres effecti in-
 dicio, trans pontum abiere securi. Cumque in medio
 tranquillæ æquoris mari essent, ecce repente emer-
 sus e gurgite piscis immanis, proslivit in navim. De
 quo cum Deo gratias retulissent, ipsamque piscem
 exenterare cœpissent, reliquiarum claves, quas
 Maurilius in mare perdiderat, in piscis jecore repe-
 rerunt. Quas recognoscentes, nimium mirantes tur-
 babantur attoniti, metuentes ne cum ipsis Maurilius
 naufragium passus, hominem exisset. Demissis igitur
 de navi anchoris, in hoc stantes, ut de mari re-
 verterentur, asserentibus nautis Maurilium esse de-
 functum: singuli sequenti nocte unum eundemque
 visum, Domino tribuente, viderunt, in quo dictum
 est eis: Nolite metuere, nec revertamini de itinere,
 cœptum in mature negotium; procul dubio diu quæ-
 situm vestrum invenietis desiderium. Mane autem
 reddito, quid singuli viderant invicem referabant.
 Unde admodum roborati, iter quod ceperant avidius
 peragebant. Unde factum est ut angelico ductu ad
 domum principis cum quo Maurilius habitabat, re-
 cto itinere ducerentur. Ingressi autem, illico vocari
 Maurilium, ut cum oleribus, quibus rex uti consue-

^a De hac fuga ne verbum quidem Magnobodus.

^b Magnobodus totam hanc historiam de fuga S. Maurilii, de amissis clavibus, ac multo post tempore in piscis visceribus inventis, de eodem S. Maurilio in

domo regis invento, apud quem hortulani munere lungebatur, de Renato puero, post annos septem, ex quo decesserat, ad vitam revocato, præternuntit, ac ne verbum quidem de his facit.

verat, accurreret, audierunt. Oculorum autem aciem in partem qua illum inclamari audierant, dirigunt, nec mora cum orleribus accurrere Maurilium coaspexerunt. Quem ut cognovissent, prostrati pedibus ipsius, cum magno fletu rogabant ut propriam subveniret Ecclesiam atque civitati. Ad quorum fletum cum se negare non posset, obstupefactus, cum lacrymis repugnare cepit obnixius, dicens: Voto memet ac juramento constrinxim, nunquam in patriam reversurum, nisi claves videre mererem iterum quas amisi. Quas statim exhibentes, quidquid in mari viderant vel pertulerant ex ordine referebant. Statim hæc fama pervolat, ipsumque sollicitat regem. Mirantur cuncti, et quem ut hortulanum habuerant nunc ut beatissimum præsulam venerantes adorant, multis eum muneribus honorare certantes. Tunc Maurilius tot precibus, ut regrederetur, et miraculis victus, dum sollicitior cunctaretur, et vigiliis atque orationibus insomnem ducere sequentem disponderet noctem, tandem fatigatus, paululum obdormiens, vidit angelum dicentem sibi: Surge, Maurili, et populum te requirentium exsequere votum. Ecce enim tuis precibus et meritis tibi commissas servavit Dominus oves, pro quibus rogasti, et insuper reddidit tibi puerum quem diutius plorans quæstisti. Quid multis? Mane reddito, concurrentibus undique populis, cum magno honore ducitur ad navem, et traductus, non minori gloria excipitur a patria propria. Taliere propriam regressus ad urbem, n mirum expectantibus turbis, de Domini promissione securus, venit ad pueri tumulum. Quo rastris discooperto, invocat diutissime planctibus Christum. Tandem autem expleta cum lacrymis oratione, utriusque consurgunt, Maurilius de oratione, et puer de morte. Quem septiformis Spiritus gratia consecratum, ex eventu vocavit Renatum: qui divinis cultibus illico mancipatus, et a beato Maurilio diligenter eruditus, tantis promeruit florere virtutibus, ut post Maurilium pontificalem Andegavensis Ecclesiam cathedram posthumam sortiretur et hæres. Quod si quis fortassis æstimaverit fabulosum, Andegavam recurat ad urbem. Ibi enim inveniet pretiosissimum confessorum Christi Maurilium immensis virtutibus florentem, et nec minus Renatum antistitem, successorem ipsius, miraculis coruscantem.

17. Sanctissimo igitur sacerdotum Maurilio propriæ sedi restituto, quid proximis adhuc exinde diebus contigerit, dicamus. Vir quidam avarus, instigatus cupiditate, arrepta securi, die Dominica, avidus operator exstiterat. Quem, securis manubrio manibus in hærente, ultio statim divina subsecuta est. Idem tamen cogentibus doloribus, post menses quinque Maurilium expetens, suæ ordinem culpæ flebiliter confitebatur. Cujus cum vir beatus penititudinem vidisset, commotus spiritu, dolere cepit. Sed cum sanctus Maurilius manubrium tetigisset securis, illico laxatis nervis et erectis digitis, omni-

que fugato dolore, manus integre reformantur, et sospes cum gaudio est regressus.

18. Alter quidam, Belgicus nomine, primo die Paschæ proprias segetes servis propriis temerario jure mundare præceperat. Mancipia autem cum reuili cœpissent, ac dicere contra auctoritatem fore ut tali die opera agerentur servilla, dominus eorum et id agerent invito coegit. Sed cum segetes ingressi, lolia et quæcunque inutilia sarrire tentassent, mox Belgicus, oculorum cæcitate percussus, coepit decerere immensis vocibus clamabat invitus. Cum autem per tres annos in ea cæcitate mansisset, dum beatum Maurilium pro commisi sibi populi salvatione, ut episcopis moris est, vicis ac villas circumire adisset, cogentibus continuis doloribus, sedulus ac devotus expetebat ut ei vel vestimentum tangere sacerdotis concederetur, confidens per hoc se posse statim sanari. Quod cum præparantibus amicis tangere meruisset, mox merito sacerdotis lumen amissum recipere meruit.

19. In pago cui nomen est Commonia erat rupes quadam excoela, diversarum arborum generibus æmoroæ, ad quam, non tote adhuc paganorum ritu discussa, stercorum turba conveniebat, sacrorum suorum solemnia anniversario ordine celebrare. Ubi per septem dies epulando et choros ducendo atque debacchando, solemnia sua quasi jure debito persolvebant. Sed quod fieri in vino plerumque et epulis solet, orta seditione, multi vulnerabantur, nonnulli etiam de more ibi jugulabantur. Et idipsum cum accidisset, inevitabili fato fieri proclamabant. Quod ubi Maurilius competit, nec mora, cum religiosis quibusdam fratribus ad locum perrexit. Ubi cum jejuniis et oratione una nocte pervigilasset, gallorum cantu tantus fetor de loco surrexit, ut vix vir beatus ibidem habitare cum suis posset. Mane autem reddito, etiam qui superstitionem loci illius antea servabant, intelligentes se divina virtute perterritos, ne episcopo repugnarent, ipsi cum eodem omne nemus succidere et igni concremare festinabant. Ita autem per ignem mundato loco, ædificavit ibi statim in honore beatæ Mariæ genitricis Christi basilicam: et locus ille, qui ante rupes vel *lucus Martis* appellabatur, *Castrum petrae* nomen accepit.

20. Accidit iisdem diebus ut beatus Maurilius inter quosdam discordes ob reformandam pacem a Cenomanicam vocaretur ad urbem. Quo cum sine mora venisset, et, pace inter discordes restituta, regredi cœpisset, antequam ad pontem Leuga pervenisset, incolæ loci illius, ut benedictionibus præsulis firmari mererentur, ejus adventum devotius præstolabantur. Inter quos parentes ejusdem pueri filium suum nimia infirmitate ex tempore infantie gravatum, secus viam per quam transitum episcopi fore cognoverant, posuerunt, dicentes: Poterit, si voluerit, nostri infantuli obtinere salutem, qui mortuo puero vitam obtinuit etiam post sepulcrum. Erat

* *Cenomanica*, urbs Gallia: perampla, et provincie cognominis caput. Sita est ad Sartam fluvium, ubi recipit *Hu. snam*. BOLLAND.

namque puer ille tam gravi infirmitatis dolore contractus, et omnium membrorum contractis nervis, quasi in circulum involutus, ita ut glomeris rotulam potius imitari cerneretur, quam hominis formam. Adventante autem episcopo, inter benedictionis flagitationem cuncti catervatim ad pedes ejus ruentes, orabant ut infirmi pueri pietatis studio misereretur. Coactus ergo precibus, prostravit se statim in oratione cum lacrymis; nec antea ab oratione surrexit, donec distortis libris, cœpiissent se singula pueri membra distendere. Tunc surgens ab oratione, apprehensaque manu pueri, exemplo incolumem reddidit parentibus; sique beatus Maurilius iter quod cœperat explavit. Cum autem ad portum ^a Lidi fluminis pervenisset, nullam ibidem navim reperit, sed omnes ex parte altera tenebantur. Nec etiam nauta parabat qui navigium adduceret. Qui dum præstolaretur, et nemo esset qui transduceret, repente omnes carinæ, divina jussione semotæ a littore, ad obsequium præsulis in partem alteram deducuntur. Unde cum omnipotenti Deo gratias retulisset, ingressi naves, Deo solo gubernatore, ac absque humanorum natarum adminiculo transierunt. Verum tamen nautis qui accurrerant, quasi si illorum labore transisset, nautum non expetitus dari præcepit.

21. Villam quamdam Geriacum nomine, ad alimenta captivorum, viduarum, pupillorum, nec non subsidia clericorum ac pauperum profuturam, vir beatus ex rebus Ecclesiæ comparaverat. Quam dum quadam die, ut ibidem quiddam operis faceret, cum fratribus circumiret, repente ^b cornupeta vitula, instinctu dæmonis acta, cum ingenti mugitu ac torvis *saribunda* luminibus, in eum rotatim cum magno impetu accurrebat. Contra quam cum beatus episcopus signum crucis opponeret, mox diabolus de capite ejus in specie corvi egrediens, evolavit, et subito sicut fumus evanuit. Multi enim fideles, qui comitabantur cum eo, oculis hæc corporeis videre meruerunt. Bucula vero gregi suo statim mitior se ovis immiscuit, et deinceps neminem læsit.

22. Quadam die, cum per ^c Medianæ fluviam navali subvectione in Ligeris alveo secure descenderet Maurilius, jejuniis fatigatus et oratione, in navis pappi paululum obdormierat; cum subito, humani generis insidiante inimico, cœperunt gurgitis intumescere fluctus; ita ut cadentibus desuper lymphis, submergi navis autumaretur in undis. Tunc discipuli timore perterriti excitaverunt eum, dicentes: Exsurge quantoctius, et succurre in supremæ mortis nau-

A fragio constitutis. Expergefactus autem, illis elementius ait: Quid me queritis? vos fratres satisfacere poteratis. Tunc accepta, quæ benedicti liquoris erat vasculum, ampulla, mox ut oleum cum oratione et signo crucis in gurgitem respersit, illa sævius tempestatis procella, temperatis flatibus, exemplo cessavit. Læti ergo et incolumes pervenerunt ad portum.

23. Adolescens quidam catechumenus de numero Ecclesiæ sibi commissæ, absente Maurilio, tam vehementem febrem incurrerat, ut antequam sacri fontis baptismate regenerari potuisset, ^d spiritum exhalaret. Nec mora, parentes ipsius non sine immensis lacrymis, dum locus funeri pararetur, eum ad ecclesiam detulerunt, cum subito beatus Maurilius adesse nuntiatur. Qui comperto quod sine baptismatis remedio ultimo fungeretur officio, ingemuit. Tunc sentiens per spiritum sibi adesse virtutem, egredi omnes cellulam in qua corpus jacebat præcepit. Ubi singularis cum puero remansens, de more prostravit se in oratione cum gemitu. Et rigans lacrymis solum, vix tantum spatio unius horæ intergresso, vidit defunctum paulatim omnibus membris commoveri. Quem statim, ut de oratione surrexit, parentibus, qui pro foribus astiterant, vivum et incolumem reddidit, ac sacro baptismate consecravit. Duos denique leprosos, sub ipso tempore pervariis vulneribus obsessos atque fœdatos, dum salutis remedium a beato postularent, illos, verbo tantum medicante, sub momento curavit ^e.

24. Peregrinus quidam dum hiemali tempore pœnitentis habitum gerens, medicinam animæ suæ querendo, vicos et urbes plurimas circuiret, beatum Maurilium, cujus jam bonitatis famam audierat, quatenus ab ipso verbum salutis audire potuisset, longius exsul a patria cum aliis peregrinis itinerator [*Al.*, iterator] avidus expetebat ^f. Sed antequam ad ipsum pervenire potuisset, repentina morte in via præventus, occubuit mortuus. Ubi cum peregrinorum aliqui, multique ex vicinis partibus ad peregrini obitum convenissent, accidit ut electus Dei sacerdos, qui pro supplendis commissi sibi gregis necessitatibus infatigabiliter laborare certabat, a vico ^g Saponaria revertens, ad justum et sancti peregrini hominis cadaver Maurilius advenisset. Qui cum debitum de more pro absolutione animæ funeris officium exsolvisset, et populis sermonem de religione conferret, mirum dictum subito se palam omnibus defunctus erexit, et cum reliquis Deo gratias referens, quod per beatum Maurilium Dominus eum resuscitaverit,

^a Lædus est Galliæ Narbonensis amnis, quem iniqua sua *le Lex* nuncupant; sed dubium non est quin hæc significetur Lædus, Galliæ *le Loir*. Fluvius hic in Perticensi provincia ortus, Carnutensem Belsiæ tractum defluit: dein varia aluit loca, et tandem paulo supra Andegavum in Sarta amnem se exonerat. Bol.

^b Simile a Martino Turonensi factum legitur ejus in Vita, lib. III, apud Fortunatum.

^c Fluvius Galliæ *la Maine* dicitur. In Normanniæ limite ortus, per Cenomanos fluens, Meduanam urbem et Lavallium rigat. Supra Andegavum, auctus Sarta et Lædo fluminibus, in Ligerim se exonerat. Bol.

^d Magnobodus non hunc mortuum fuisse scribit, sed in ipso jamjam futuri exitus periculo, vix tandem supremo spirita palpantem a Maurilio pristinae sanitati restitutum fuisse.

^e Addit Magnobodus hosce leprosos, stipem a Maurilio petentes, sanitatem recepisse.

^f Magnobodus diverso aliquid modo narrat hoc factum, nec peregrinum iter illud ad visendum et conveniendum S. Maurilium dicit suscepisse.

^g Villæ Saponariæ mentio fit in testimonio Perpetui episcopi Turonensis, caque ad Carum fluvium vulgo *le Cher* posita indicatur.

evidenter omnibus patelect. Quod videntes et audientes turbæ, in cœlum voces laudum extulerunt.

25. Ut autem finaliter dicatur, indicibilia Maurilii multa sunt opera, nec in eo quod divina virtus operata est sensus comprehendere potest humanus. Breviter tamen aliquid de ejus quotidiana conversatione narremus ad ædificationem audientium. Sane ab exordio episcopatus sui usque ad terminum vitæ, ut canonicam adimpleret sententiam, semper victum pauperem et aquam brevem, ac suppellectilem vilem habuit. Cum autem sanctæ Quadragesimæ dies advenirent, per omne tempus afflictionis erat ei, ut dictum est, aridus et vespertinus die tertia cibus, aqua tepida, et modicum salis, ac panis hordeaceus. Pedem non proferebat his diebus in publico, cilicio semper interius tectus et cinere. Verum tamen robustus semper in corpore erat, faciesque ejus ut rosa rubebat: nam cum ad senilem ætatem pervenisset, non caput, non dentes, non visum, non stomachum, non cætera membra dolebat, non viscerum cruciatur doloribus, non sicca huius jacentia super se ipsius membra confregerat; sed totus semper sanus corpore, mente quoque sanior, in utrisque semper robustior apparebat. Nam bonum, quod Maurilius elegit, tenuit; nec dimisit, sed complevit. Nihil erat illius severitate jucundius, nihil jucunditate severius. Erat sermone silens, et silentio loquens. Erat neglecta illi mundities, et inculta vestis.

26. Talibus ergo cum ab ipsa pueritiæ suæ ætate floreret virtutibus, et appropinquare cerneret sui transitus diem, haud longe ab Andegava urbe ad septentrionalem ejusdem urbis partem, duplicem sepulturæ suæ cryptam aedificari præcepit. Qua completa, quadam die Dominica, dum sanctæ solemnitatis officium de more compleret, modica pulsatus

^a Magnobodus ait S. Maurilium in secundo ordine sacerdotii xl annis Ecclesiam rexisse, in pontificalis autem apicis dignitate xxx annis præsedisse cathedræ. Unde colligit Lauvois eundem a S. Martino Turonensi sacerdotem et episcopum non potuisse ordinari, cum is viginti duntaxat et sex annos Ecclesiam Turonensem rexerit ex testimonio Gregorii Turon., apud omnes eruditos recepto. At Bollandistæ volunt quadraginta annorum numero, quibus S. Maurilius sacerdos fuisse scribitur, vel annos pontificatus, qui a sacerdotio nequit sejungi, comprehendendi, ita ut decem annos sacerdotium tenuerit, antequam epi-

infirmirate, convocavit omnem clerum commendans illis ultimum transitus sui diem, dicens: Ego ingredior viam universæ carnis; vos autem admoneo, servate charitatem, custodite dilectionem, diligite castitatem, patientes estote ad omnes, et mementote semper pretio sanguinis Christi vos omnes esse redemptos. Interea etiam tantæ convenerunt ex vicinis undique partibus, visitationis studio, populorum cætervæ, quantum urbs Andegava recipere poterat, mœrentes et multum flentes, cur tanto viduarentur patrono. Quos omnes Patrum piissimus devotius in summo mortis articulo constitutus absolvens, et benedictionibus corroborans, septima incommodatis die, ultimoque totius ætatis suæ anno nonagesimo, episcopatus a tricesimo, pius pastor et doctor Maurilius, qualem de sacri fontis baptismate sumpsit, talem idibus Septembris, coram multis astantibus populis et psallentium choris, omnipotenti Deo animam reddidit.

27. Cum autem sanctum ejus corpusculum die altera portaretur ad tumulum, gemini ex utero matris cæci, ut sancti corpusculi loculum tangere potuerunt, lumen quod nunquam habuerant, ad declaranda antistitis merita, illico recipere meruerunt. Quidam etiam e civibus, paralysis distentus incommodo, per triginta annos tenebatur in lectulo. Qui cum psallentium chorum deferentium Maurilium audisset, a lectulo statim exsiliens, quasi cervus, nemine prohibente, beati Maurilii pervenit ad corpus; tactoque et osculato beati funeris feretro, pristinam recipere sanitatem meruit extemplo. In tanti igitur honoris gloria sepultus, quanti qualisque meriti apud Dominum fuerit, dum quotidianis virtutibus et miraculis ejus exornat tumulum, Dominus ostendit omnibus post sepulcrum. Qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

scopus inauguraretur. Sane in vico Calonna a Magnobodo commemoratus dicitur, postquam presbyter initus a D. Martino, ab eodem secesserat, usque ad id tempus quo episcopus inauguratus fuit. Atqui non plus quam annos duodecim ibidem commemoratus esse scribitur in altera ejus Vita a Rainone conscripta. Quod si is annos 40 secundi ordinis sacerdos complevit, triginta vero episcopus, annos viginti natus jam fuerat initiatus sacerdos, quod verisimile non est.

^b Magnobodus narrat quod paralyticus ille a xxviii annis tenebatur in lecto, languore vehementi.

PRÆMONITIO

IN ACTA PASSIONIS SS. DIONYSII, RUSTICI ET ELEUTHERII.

Acta passionis B. Dionysii episcopi, Rustici et Eleutherii, primus evulgavit Franciscus Bosquetus, Montispenlani episcopus in suo opere quod inscripsit: Historia Ecclesiastica Galliarum, parte II; isque censet Acta illa fuisse conscripta ante Dagoberti I regis Austrasiæ, ætatem, qui cepit regnare an. 621 aut 622, et decessit an. 637 vel 638: cum in ipsis nulla fiat mentio de basilica S. Dionysii, ab ipso Dagoberto exædificata, et munificentissime instructa. Cui assentitur et Hadrianus Valesius in libro quem inscripsit: Disceptationes de Basilicis, etc., adversus Lauvoii theol. Parisiensis defensiones, cap. 4. Quin idem censet Acta illa a Venantio Fortunato fuisse conscripta, secutus Petrum de Marca, archiep. Tolosanum, qui eandem passionem S. Dionysii ab eodem Fortunato elucidatam fuisse censuit.

At Lauvoius totus in eo est ut commonstret Acta illa a Venantio Fortunato nullo modo scripta fuisse, idque